

75 години
years

Република Северна Македонија
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**50. МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЈА НА МЕЃУНАРОДНИОТ
СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК,
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА ПРИ УКИМ ВО
СКОПЈЕ**

Охрид, 1 – 3.9.2023 година

75 години
years

СКОПЈЕ, 2024

Република Северна Македонија

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**50. МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА НА
МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ
ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА ПРИ УКИМ ВО
СКОПЈЕ**

Охрид, 1 – 3.9.2023 година

За издавачот:

проф. д-р Биљана Ангелова, ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

50. Меѓународна научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при УКИМ во Скопје

Меѓународен уредувачки одбор:

акад. Ала Шешкен
проф. д-р Макеј Кавка
проф. д-р Данијела Костадиновиќ
проф. д-р Александар Скепаровски
проф. д-р Кристина Николовска
проф. д-р Гордана Алексова
проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова
м-р Евдокија Илијевска

Јазична редакција:

м-р Лилјана Јовановска
Филаделфија ДООЕЛ

Компјутерска обработка:

Виктор Кочомановски

Печати:

Винсент Графика

Тираж:

150 примероци

Бојан Петревски

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Филолошки факултет „Блаже Конески“

bojan_petrevski@yahoo.com

СУБОРДИНИРАНИ ВО СУБОРДИНИРАНИ ДЕЛ-РЕЧЕНИЦИ

Апстракт: Во трудот се разгледуваат сложените конструкции со субординирани дел-реченици инфилтрирани во други субординирани дел-реченици, при што втората ѝ е субординирана на првата, а третата – на втората и, освен тоа, инкорпорирана во неа. Од комбинациите меѓу дел-речениците произлегуваат широк дијапазон комплексни значења. Од тие конструкции се претставени тие во кои основна компонента на комплексните значења е причината – ‘причина со цел’, ‘причина со услов’, ‘причина со концесија’, ‘причина со причина’, ‘причина со временска рамка’. Освен тоа, се покажува дека дел-речениците субординирани и вклучени во други дел-реченици се карактеризираат со различни степени на информациска секундарност.

Клучни зборови: дел-реченица, субординација, значење, позиција, информациска секундарност

Воведни белешки

Во трудот ќе се разгледаат сложените конструкции со субординирани дел-реченици инфилтрирани во други субординирани дел-реченици. Во таа смисла, ќе стане збор за сложени конструкции со три дел-реченици, од кои втората ѝ е субординирана на првата, а третата – на втората и, освен тоа, инкорпорирана во неа.

При класификацијата на сложената реченица во синтаксичките описи на македонскиот јазик, се разгледуваат, пред сè, конструкции со две дел-реченици. Затоа и се зборува, на пример, за составни независносложени реченици, од една страна, или за причински зависносложени реченици, од друга страна. Во таа смисла, Минова-Ѓуркова (2000: 235–292) се придржува до класификацијата на паратакса и хипотакса, т.е. координација и субординација во сложената реченица, па издвојува составни, спротивни, разделни, исклучни и заклучни независносложени реченици, од една страна, и релативни, декларативни, временски, причински, целни, последични, условни, допусни и начински зависносложени реченици, од друга страна. Убедливо најголемиот дел од нејзините примери се со две дел-реченици,

како што покажуваат конструкциите (1)–(14), од кои секоја илустрира по еден од посочените типови сложени реченици⁵⁰.

- (1) *Гореше Крушово и свейеше како факел во ноќта.*
- (2) *Не се луѓам, љуку ти кажувам.*
- (3) *Ќе ѝрифатај или ќе одбијам.*
- (4) *Сè е во ред, само што се разболе.*
- (5) *Го следам насмеан, значи сè е во ред.*
- (6) *Ги прочита оние ситни што му ги препорачаа.*
- (7) *Мислам дека сие во право.*
- (8) *Кога ќе се враќам, ќе бидам безмилосен, ама правичен.*
- (9) *Не дојде затоа што беше болен.*
- (10) *Тој многу се навреди, така што му се одземе гласот.*
- (11) *Отиде во Америка за да се лекува.*
- (12) *Ако го фати, ќе го заворат.*
- (13) *Синоќ не дојде иако заштитницата дојде.*
- (14) *Само Теофил Жешков мрдаше нешто со усни, како да шепот некоја безгласна молитва.*

Според Тополињска (1997: 9), сложените реченици се „предикативни конструкции чиј конститутивен член не е глагол, туку сврзник.“ Таа зборува за три поголеми групи сложени реченици според сврзничките предикати, кои може да бидат: показатели на асоцијативна врска меѓу настаните, показатели на темпорална врска меѓу настаните и показатели на каузација. Во рамките на асоцијативната врска меѓу настаните, издвојува ‘конјункција’, ‘адверсативна релација’, ‘алтернатива’ и ‘споредба’, а во рамките на каузацијата – ‘причина’, ‘последница’, ‘услов’ (‘импликација’), релацијата ‘со оглед на’ и ‘цел’. (Тополињска 1997: 9–91)

Во овој труд се тргнува од тоа дека во конструкциите со три или со повеќе дел-реченици, секоја од нив може да биде од различен карактер, па затоа може да се зборува, на пример, за временска или за причинска дел-реченица, а не за временска или за причинска зависносложена реченица⁵¹. Во тој контекст, ќе бидат разгледани конструкциите од типот на (15), каде што се јавуваат два последователни сврзника – последичниот *така што* и причинскиот *бидејќи*, па се поставува прашањето дали е реченицата последична или

⁵⁰ За класификацијата на сложената реченица врз примери од македонскиот јазик в. и кај Минова-Ѓуркова (1993).

⁵¹ Речениците „во кои се јавуваат повеќе зависни, па дури и такви во кои има повеќе од една главна реченица“ Саздов (2018: 56) ги дефинира како комбинирани сложени.

причинска. Одговорот на тоа прашање е дека не е во прашање една, туку две дел-реченици, од кои основната е последична, а втората – причинска. Во таа смисла, сврзниците *ѿака шѿѿо* и *бидејќи* воведуваат засебни дел-реченици. На основната дел-реченица (*ѿо кажаа сѿавоѿѿ*) ѿ е субординирана втората, последична дел-реченица (*ѿака шѿѿо ѿрашањето е затворено*), во која е инкорпорирана и субординирана третата, причинска дел-реченица (*бидејќи никој не изрази несогласување*). Притоа, причинската дел-реченица изразува причина за настанот во последичната дел-реченица без да изразува последица од настанот во основната (*ѿо кажаа сѿавоѿѿ*), а последичната дел-реченица изразува последица и од настанот во основната и од настанот во причинската. Со други зборови, прашањето е затворено и затоа што ставот бил кажан и затоа што никој не изразил несогласување.

(15) Го кажааи сѿавой, ѿака шѿо – бидејќи никој не изрази несогласување – ѿрашањето е заѿворено.

Од сличен карактер е и конструкцијата во примерот (16), каде што се комбинирани концесивна дел-реченица, воведена со *иако* (*иако може да се видиме и друѓи̑а̑и̑*), и условна дел-реченица, воведена со *ако* (*ако се ѓрезафа̑ени*).

(16) *Ќе ги ѓоканиме, иако – ако се презафай̄ени – може да се
видиме и дрӯг̄й̄а̄ӣ.*

Анализа

Посочените комбинации меѓу дел-речениците резултираат со широк дијапазон комплексни значења:

– ‘цел со причина’, ‘услов со причина’, ‘концесија со причина’, ‘причина со причина’, ‘временска рамка со причина’;

– ‘причина со цел’, ‘услов со цел’, ‘концесија со цел’, ‘цел со цел’, ‘временска рамка со цел’;

– ‘причина со услов’, ‘цел со услов’, ‘концесија со услов’, ‘услов со услов’, ‘временска рамка со услов’;

– ‘причина со концесија’, ‘цел со концесија’, ‘услов со концесија’, ‘концесија со концесија’, ‘временска рамка со концесија’;

– ‘причина со временска рамка’, ‘цел со временска рамка’, ‘услов со временска рамка’, ‘концесија со временска рамка’, ‘временска рамка со временска рамка’.

Во трудот ќе бидат претставени дел од субординираните во субординирани дел-реченици, т.е. сложените конструкции со различни видови дел-реченици субординирани и парентетски во однос на причинските. Како што посочуваат Дехе и Кавалова (Dehé, Kavalova 2007: 1), парентетските реченици влегуваат во основната реченица, но истовремено се структурно независни. Тие го прекинуваат прозодискиот тек на исказот (воведуваат интонациски паузи) и имаат прозодиски карактеристики различни од основната реченица. Освен тоа, тие се надвор од информациската структура на основниот исказ и обично не се дел од значењето во врска со неговата вистинитост, при што функционираат како додатоци или коментари на основниот исказ⁵².

Значењето ‘причина со цел’ може да се изрази со сврзничката комбинација *бидејќи* – *за да*, при што целната дел-реченица, воведена со *за да*, ја изразува целта на настанот во причинската дел-реченица, воведена со *бидејќи*. Дел-реченицата воведена со *за да* функционира како зависна во однос на дел-реченицата воведена со *бидејќи*, која, пак, функционира како зависна во однос на третата дел-реченица. Причинската и целната дел-реченица изразуваат комплексна причина за настанот во примарно надредената дел-реченица, т.е. ‘причина со цел’. Така, во примерот (17), целната дел-реченица – *за да се добие уџаџ*, е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската – *за што*

⁵² Пошироко за класификацијата на парентетските реченици в. кај Калтенбек (во Dehé, Kavalova 2007: 29–31). Дехе (Dehé 2014) ги разгледува пошироко парентетските конструкции и во говорениот англиски јазик. За функцијата на прозодиската издвоеност во францускиот јазик в. и кај Комбет (Combettes 1998) и Неве (Neveu 1998). Вметнатите реченици во македонскиот јазик ги разгледува Цветковски (1985).

ѿреба да има ѿермини. Двете дел-реченици оформуваат комплексна причина – ‘причина со цел’ – зашто ѿреба да има ѿермини за да се добие уѿаѿ – во однос на настанот во примарно надредената секвенција – не ѿомаѿа објаснувањето од МОН да се земе уѿаѿ.

(17) Не ѿомаѿа објаснувањето од МОН да се земе уѿаѿ за ѿрежлед зашто за да се добие уѿаѿ, ѿреба да има ѿермини. (ФМК)

Сличен е примерот (18), во кој целната дел-реченица – *за да може некој субјект да најлаѿува ѿаркирање*, е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската – *бидејќи ѿреба да се добие дозвола од Советото на Град Скопје*.

(18) Најлаѿаѿа е незаконска бидејќи за да може некој субјект да најлаѿува ѿаркирање ѿреба да добие дозвола од Советото на Град Скопје. (СДК)

Значењето ‘причина со услов’ може да се изрази со сврзничката комбинација *бидејќи – ако*, при што условната дел-реченица, воведена со *ако*, го изразува условот под кој ќе се реализира настанот во причинската дел-реченица, воведена со *бидејќи*. Дел-реченицата воведена со *ако* функционира како зависна во однос на дел-реченицата воведена со *бидејќи*, која, пак, функционира како зависна во однос на третата дел-реченица. Причинската и условната дел-реченица оформуваат значење на комплексна причина за настанот во примарно надредената дел-реченица, т.е. ‘причина со услов’. Така, во примерот (19) условната дел-реченица – *ако се задолжува со друѿ вид обврзница*, е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската – *бидејќи ќе ѿреба да ѿлаѿи ѿовисока камаѿа*. Двете дел-реченици оформуваат комплексна причина – ‘причина со услов’ – *бидејќи ќе ѿреба да ѿлаѿи ѿовисока камаѿа ако се задолжува со друѿ вид обврзница* – во однос на настанот во примарно надредената дел-реченица – *на ваков начин добива и државата*.

(19) На ваков начин добива и државата, бидејќи ако се задолжува со друѿ вид на обврзница, ќе ѿреба да ѿлаѿи ѿовисока камаѿа. (СЕ)

Во значењето ‘причина со концесија’ се вградени две причински релации, затоа што концесијата е, според дефиницијата на Назаренко (Nazarenko 2000: 21), „спротивна причина“, односно, според

дефиницијата на Тополињска (1997: 77) „негација надградена врз причинската врска“⁵³. Во таа смисла, концесивната дел-реченица изразува причина со нереализирана последица, т.е. таква неповолна околност што не успева да ја спречи ситуацијата во главната дел-реченица. Значењето ‘причина со концесија’ може да се изрази со сврзничката комбинација *бидејќи – иако*, при што концесивната дел-реченица, воведена со *иако*, ја изразува неповолната околност под која ќе се реализира настанот во причинската дел-реченица, воведена со *бидејќи*. Дел-реченицата воведена со *иако* ѝ е подредена на дел-реченицата воведена со *бидејќи*, која, пак, ѝ е подредена на основната дел-реченица. Причинската и концесивната дел-реченица изразуваат значење на комплексна причина за настанот во примарно надредената дел-реченица, т.е. ‘причина со концесија’. Така, во примерот (20), концесивната дел-реченица – *иако сѐ поред буџарскиѝе граѓани шѝеѝиѝе се оѓромни*, е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската – *бидејќи сеѝак ѝи исѝолнувамеевроѝскиѝе криѝериуми за доделување ѝомош*. Двете дел-реченици оформуваат комплексна причина, т.е. ‘причина со концесија’ – *бидејќи сеѝак ѝи исѝолнувамеевроѝскиѝе криѝериуми за доделување на ѝомош, иако сѐ поред буџарскиѝе граѓани шѝеѝиѝе се оѓромни* – во однос на настанот во примарно надредената секвенција – *ѝоа е една од реѝкиѝе можносѝи нашиѝа земја да добие ѝомош од ЕК*.

(20) „Тоа е една од реѝкиѝе можносѝи нашиѝа земја да добие ѝомош од ЕК, бидејќи иако сѐ поред буџарскиѝе граѓани шѝеѝиѝе се оѓромни, сеѝак ѝи исѝолнуваме евроѝскиѝе криѝериуми за доделување на ѝомош“, рече ѝаа. (Фак.)

Се издвојува дури и значењето ‘причина со причина’. Така, во примерот (21) причинската дел-реченица – *зайѝоа шѝо се будам рано*, е инкорпорирана и субординирана во однос на примарната причинска дел-реченица – *бидејќи ќе ѝреба да ѝлаѝи ѝовисока камаѝа*. Двете дел-реченици оформуваат комплексната причина, т.е. ‘причина со причина’ – *бидејќи обично си леѓнувам околу 21 часоѝи зайѝоа шѝо се будам рано* – и таа е причина за настанот во примарно надредената дел-реченица – *ѝредизвикоѝ беше ѝоѓодем*. Во случајот не станува збор за две рамноправни причини за една ситуација, туку за верига од причини, т.е. причина за причината за ситуацијата. Во таа смисла, непосредната причина за ситуацијата *ѝредизвикоѝ беше ѝодем* е настанот *обично си леѓнувам околу 21 часоѝи*, а настанот *се будам рано* е причина за непосредната причина.

⁵³ Пошироко за концесијата в. кај Морел (Morel 1996).

(21) *Предизвикот беше ѓоѓодем, бидејќи зајѓоа шѓѓо се будам рано, обично си леѓнувам околу 21 часот.* (4МК)

Таков е и примерот (22), каде што причинската дел-реченицата *зајѓоа шѓѓо* немаме своја црква е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската дел-реченица – *бидејќи мораме да ѓи ѓосејѓуваме срѓскаѓа и рускаѓа црква*. Слично на тоа, во примерот (23) дел-реченицата *бидејќи е во ѓензија* е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската дел-реченица *зајѓоа шѓѓо ѓама* нема да смее да работи со ѓолно работно време.

(22) *Сеѓа се ѓреземаат активностите да се најдат ѓростѓории за друшѓвот, а ѓред неколку месеци беше формиран и иницијатѓивен одбор за основање на македонска ѓравославна црква, бидејќи зајѓоа шѓѓо немаме своја црква, мораме да ѓи ѓосејѓуваме срѓскаѓа и рускаѓа црква*, вели Анѓонио Крсѓев, Македонец од Нов Зеланд. (МС)

(23) *Во Германија не може (или ѓоѓочно – не сака) да се ѓресели и да бара леѓална работа зајѓоа шѓѓо бидејќи е во ѓензија, ѓама нема да смее да работи со ѓолно работно време, ѓа максимум ќе може да заработува до 1.000 евра.* (СТ)

Од комплексните значења чија основа е причината, се издвојува и значењето ‘причина со временска рамка’, кое може да се изрази со сврзничката формула *бидејќи – коѓа*. Така, во примерот (24) временската дел-реченица – *коѓа сме млади*, е инкорпорирана и субординирана во однос на причинската – *бидејќи сме најмноѓу ѓодѓоѓвени за ризици*. Двете дел-реченици оформуваат комплексна причина, т.е. ‘причина со временска рамка’ – *бидејќи сме најмноѓу ѓодѓоѓвени за ризици коѓа сме млади* – во однос на настанот во примарно надредената секвенција – *некои луѓе смеѓаат дека колку ѓорано, ѓолку ѓодобро*.

(24) *Некои луѓе смеѓаат дека колку ѓорано, ѓолку ѓодобро, бидејќи коѓа сме млади, сме најмноѓу ѓодѓоѓвени за ризици.* (Инов)

Што се однесува на значењата чија основа е причината, како што покажува примерот (25), во таква позиција не се јавуваат само последичните дел-реченици, кои би го изразуваа значењето ‘причина со последица’. Причина за тоа е фиксната позиција на последичните дел-реченици, кои се секогаш постпозитивни во однос на надредената. Значењето ‘причина со последица’ може да се изрази со сложени конструкции во кои последичната дел-реченица следува по причинската, како што покажува варијантата (25a).

(25) **Ќе ѓи ѓоканам зашѓѓо, ѓѓака шѓѓо нѓ врзувааѓ мноѓу рабоѓѓи, се знаеме од деѓѓѓѓво.*

(25a) *Ќе ѓи ѓоканам зашѓѓо се знаеме од деѓѓѓѓво, ѓѓака шѓѓо нѓ врзувааѓ мноѓу рабоѓѓи.*

Во таа смисла, се поставува прашањето за позицијата на разгледаните субординирани дел-реченици воопшто, односно дали во сите претходни случаи парентетската дел-реченица, наместо во таква позиција, може да се јави во постпозиција и какви значенски и информациски импликации има таа промена. Во тој поглед, парентетската позиција е средство за тематизација, т.е. се должи на тоа што тие дел-реченици се, барем во извесна мера, информациски секундарни во споредба со дел-речениците во кои се инкорпорирани⁵⁴. На пример, во конструкцијата во (17) парентетската дел-реченица – *за да се добие уѓаѓѓ*, се однесува на содржина делумно позната од претходниот контекст: *да се земе уѓаѓѓ за ѓреѓлед*. Поради тоа, содржината на парентетската дел-реченица е информациски секундарна во споредба со содржината на дел-реченицата во која е инкорпорирана – *зашѓѓо ѓѓреба да има и ѓѓермини*. Поради таа информациска хиерархија парентетската дел-реченица и се јавува во таа позиција. Тоа не значи дека нејзина постпозиција е исклучена, како што покажува варијантата во (17a). Тие случаи соодветствуваат на тоа што Кресел (Creissels 2006: 111–112; 129–164) го нарекува *фокусирање (focalisation)*, а Фирбас (Firbas 1992: 125) – *ѓосѓѓавување во ѓѓреген ѓлан (fronting)*⁵⁵. Во варијантата (17a) ремата (т.е. дел-реченицата *ѓѓреба да има ѓѓермини*) е фокусирана, т.е. во истакната позиција, а дел-реченицата *за да се добие уѓаѓѓ* функционира како тема, но е во финална позиција, нетипична за темата.

(17) *Не ѓомаѓа обѓаснувањеѓѓо од МОН да се земе уѓаѓѓ за ѓреѓлед зашѓѓо за да се добие уѓаѓѓ, ѓѓреба да има ѓѓермини.*
(ФМ)

(17a) *Не ѓомаѓа обѓаснувањеѓѓо од МОН да се земе уѓаѓѓ за ѓреѓлед зашѓѓо ѓѓреба да има ѓѓермини за да се добие уѓаѓѓ.*

(17б) *Не ѓомаѓа обѓаснувањеѓѓо од МОН да се земе уѓаѓѓ за ѓреѓлед зашѓѓо ѓѓреба да има ѓѓермини.*

⁵⁴ Под *ѓѓемаѓѓизација* Неѓе (Neveu 2004: 289) подразбира истакнување дека односниот елемент е во функција на тема.

⁵⁵ Под *фокусирање (focalisation)* Суѓе (Soutet 2012: 84–85) подразбирапарадигматска емфаза, т.е. селекција на фокусираниот елемент од неговата класа. Таа операција често доаѓа до израз преку контрастивната интонација и поставување на рематскиот елемент во иницијална позиција. Сп. кај Шародо и Менгено (CharaudeauetMaingueneau 2002: 265).

Информациската секундарност на парентетската дел-реченица е условна, бидејќи тоа што таа изразува информациски секундарна содржина може, но не мора да значи дека не е неопходна. Во некои случаи парентетската дел-реченица може и да се изостави без да се наруши кохерентноста на исказот. Таков е примерот (17), каде што евентуалното изоставање на парентетската дел-реченица информациски ќе го осиромашува исказот, но нема да го обесмисли, бидејќи се подразбира дека термините се однесуваат на добивањето упат, како што покажува варијантата (17б). Спротивно на тоа, во примерот (24) изоставањето на парентетската дел-реченица – *кога сме млади* – не само што информациски ја осиромашува туку и ја обесмислува конструкцијата, како што покажува варијантата во (24б). Во неа елиминирањето на временската информација имплицира дека на ризици сме најподготвени секогаш, а не кога сме млади, со што се пренесува бесмислена информација.

(24) *Некои луѓе сметаат дека колку порано, толку подобро, бидејќи кога сме млади сме најмногу подготвени за ризици.*

(Инов)

(24б) *Некои луѓе сметаат дека колку порано, толку подобро, бидејќи најмногу сме подготвени за ризици.*

Заклучни белешки

Субординираните во субординирани прилошкоопределбени дел-реченици оформуваат комплексни значења, каде што основните компоненти се придружени со дополнителни, од типот на: ‘цел со причина’, ‘услов со цел’, ‘концесија со услов’, ‘временска рамка со концесија’, ‘причина со последица’, ‘временска рамка со цел’ итн.

Беа разгледани сложени реченици со три дел-реченици, од кои втората ѝ е субординирана на првата, а третата – на втората и, освен тоа, инкорпорирана во неа. Од тие конструкции беа претставени тие во кои основна компонента на комплексните значења е причината – ‘причина со цел’, ‘причина со услов’, ‘причина со концесија’, ‘причина со причина’, ‘причина со временска рамка’.

Парентетската позиција на разгледаните дел-реченици е средство за тематизација, т.е. за истакнување на нивната информациска секундарност во однос на содржината на дел-речениците во кои се инкорпорирани. Степенот на нивната информациска секундарност варира од случај до случај, па се изделуваат конструкции во кои содржината на парентетската дел-реченица не ја условува кохерентноста на исказот, од една страна, и такви во кои, иако е

информациски секундарна, е неопходна во информациската структура, од друга страна.

Разгледаните конструкции, во кои парентетската дел-реченица е вклучена во причинска, може да послужат како основа за анализа на конструкциите што ги изразуваат другите комплексни значења. Во таа смисла, треба да се утврди кои од значењата се повеќе или помалку меѓусебно компатибилни, па дел-речениците што ги изразуваат се јавуваат почесто или поретко во комбинација едни со други.

Користена литература

Минова-Ѓуркова Лилјана 1993: „Кон класификацијата на сложените реченици“, *XIX научна дискусија на XXV меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 87–91.

Минова-Ѓуркова Лилјана 2000: *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Магор, Скопје.

Саздов Симон 2018: *Современ македонски јазик 4*, Или-Или, Скопје.

Тополињска Зузана 1997: *Македонските дијалекти во Егејска Македонија. книга 1, Синтакса, т. 2*, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје.

Цветковски Живко 1985: „Вметнатата реченица како можност за разделување на синтаксичките единици кај простата реченица во македонскиот јазик“, *XI научна дискусија на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 83–89.

Charaudeau Patrick, Dominique Maingueneau (ed.) 2002: *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris.

Combettes Bernard 1998: *Les constructions détachées en français*, Édition Ophrys, Paris.

Creissels Denis 2006: *Syntaxe générale, une introduction typologique 2: la phrase*, Hermes Science Publications, Paris.

Dehé Nicole, Yordanka Kavalova (ed.) 2007: *Parentheticals*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, Philadelphia.

Dehé Nicole 2014: *Parentheticals in Spoken English: The Syntax-Prosody Relation*, Cambridge University Press, Cambridge.

Morel Mary-Annick 1996: *La concession en français*, Paris, Édition Orphys.

Nazarenko Adeline 2000: *La cause et son expression en français*, Édition Orphys, Paris.

Neveu Franck 1998: *Études sur l'apposition: Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre*, Honoré Champion Editeur, Paris.

Neveu Franck 2004: *Dictionnaire des sciences du langage*, Armand Colin, Paris.

Soutet Olivier 2012: *La syntaxe du français*, Presses Universitaires de France, Paris.

Извори

Инов. – Иновативност.мк

<<https://inovativnost.mk/2018/05/20/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%98%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82-%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0-%D0%B4%D0%B0-%D0%B1%D0%B8%D0%B4%D0%B5-%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81/>>пристапено на: 30. 10. 2023

МС – Македонско сонце

<http://makedonskosonce.com/old.makedonskosonce.com/broevis/2008/sonce730.pdf/40_42_nov_zeland.pdf>пристапено на: 30.10.2023

СДК – Сакам да кажам <<https://sdk.mk/index.php/dopisnamrezha/tsrkvata-na-divo-naplaka-parkirane-na-ploshtadot-bogoroditsa-nemale-pari-da-gi-platat-smetkite-za-struja/>>

Фак. – Фактор.мк <<https://faktor.mk/vonrednata-sostojba-vo-dobrich-prodolzhuva-bugarija-dobiva-pomosh-od-ek>>пристапено на: 30.10.2023

ФМК –Факултети.мк

<http://web2.fakulteti.mk/news/21-05-07/roditeli_na_idni_prvachinja_i_maticni_lekari_reagiraat_kako_mozhe_d_a_se_zakazhe_na_ofthalmolog_ako_nema_termini_znaat_li_shto_barat.aspx>пристапено на: 30.10.2023

СЕ – Слободна Европа

<<https://www.slobodnaevropa.mk/a/namesto-pari-pod-pernica-investicija-vo-obvrznica/32491918.html>>пристапено на: 30.10.2023

4МК – 4news.mk

<<https://4news.mk/30-dena-ne-jadela-posle-19-chasot-ona-shto-se-sluchilo-so-nejzinoto-telo-ke-ve-ostavi-bez-zborovi/>>пристапено на: 30.10.2023

365 – 365.com.mk

<<https://365.com.mk/264262/kako-funktsionira-rabotata-na-tsuno-vo-germanija>>пристапено на: 30.10.2023